

บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล : ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน The Importance and Role of Mingmuang Mun Temple : In the Current Social Context

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิกานเมธิ, *
Phramahaphanuwat Patibhanamedhi

ศศิวิมล แร่งสิงห์**
Sasiveemon Rangsing

Received: May 17, 2019

Revised: May 29, 2019

Accepted: June 12, 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูลในบริบทกระแสสังคมปัจจุบันต่อชุมชนรอบข้าง ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูล 2 ประเภท คือ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนาม มีพื้นที่ศึกษา คือ วัดมิ่งเมืองมูล และชุมชนโดยรอบวัดมิ่งเมืองมูล จากข้อมูลพบว่า วัดมิ่งเมืองมูล มีวัดเดิมที่เคยตั้งอยู่ริมแม่น้ำวังชื่อ วัดดอนมูล ถูกแม่น้ำวังกัดเซาะตลิ่งจนเป็นเหตุสำคัญให้ต้องย้ายวัดจาก บ้านท่าส้มป่อย หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งผาย อำเภอเมือง ไปยัง บ้านมิ่งมงคล หมู่ที่ 17 ต.พิชัย อ.เมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบัน ตั้งแต่ปีพ.ศ.2470

จากการศึกษา พบว่า วัดมิ่งเมืองมูลมีบทบาทสำคัญด้านศาสนาในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชุมชน และยังมีบทบาทร่วมกับทุกภาคส่วนในการร่วมพัฒนาชุมชนในหลายด้าน ได้แก่ บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา บทบาทด้านสาธารณสุขและสวัสดิการ บทบาทด้านส่งเสริมเครื่องรางของขลัง บทบาทด้านการส่งเสริมและเผยแผ่ธรรม บทบาทด้านการส่งเสริมศิลปะ ประเพณี และพิธีกรรม บทบาทด้านการท่องเที่ยว โดยการขับเคลื่อนของพระสงฆ์ และแรงศรัทธาของชุมชนโดยรอบเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: บทบาทและความสำคัญ, วัดมิ่งเมืองมูล, บริบทสังคมกระแสปัจจุบัน

* อาจารย์สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, E-mail. srawat1@hotmail.com

** อาจารย์คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น

Abstract

This research aims to study history of the importance and role of Mingmuang Mun Temple in the context of the current society towards the surrounding community, Phichai Subdistrict, Lampang Province. Using qualitative research methods by collecting two types of information the studying information from documents and field data , studying area, Wat Ming Muang Mun and the surrounding community of Mingmuang Mun Temple. From the data found that there was an old temple ,Wat Ming Mueang Mun that located along the Wang River, the name of Don Mun Temple was eroded by the Wang River ,until it was an important reason to move the temple, relocated from Ban Tha Som Poi, Moo 1, Thung Fai Subdistrict, Mueang District to Ban Ming Mong Khon, Moo 17, Phichai Subdistrict, Muang District, which is the current location Since 1927.

From the study, it was found that Wat Ming Mueang Mun Temple played the important role in the religion of this community and also play the role in community development all sectors in many aspects. Namely the role of education promotion, public welfare, role in promoting talismans amulet, roles in promoting and propagating the Dharma, roles in promoting arts, traditions and rituals, and tourism role that mainly driving by the monks and the faith surrounding community.

Keyword: The Importance and Role, Mingmuang Mun Temple, the Current Social Context

1.บทนำ

ในยุคปัจจุบันวัดมีบทบาทเชื่อมโยงกับสถาบันในสังคม โดยเฉพาะการเชื่อมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งภายในสังคมเริ่มจากสถาบันครอบครัว (Family institution) ขึ้นไปสู่สถาบันอื่นในสังคม วัดไม่ค่อยมีบทบาทที่เด่นชัดในการส่งเสริมความเข้มแข็งในสถาบันครอบครัว แต่จะมีบทบาททางอ้อม คือ การส่งสอนคุณธรรม ยกเว้นบางพื้นที่วัดมีบทบาทต่อชุมชนมากในการส่งเสริมความเข้มแข็งในสถาบันครอบครัวและครอบครัววิถีชีวิตในครอบครัวหลายด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน บทบาทที่พึงกระทำต่อกันของสมาชิกครอบครัว ชุมชน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง¹ วัดถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรม (Culture) ที่มีความซับซ้อน และละเอียดอ่อน ซึ่งวัฒนธรรม

¹ ยูนันท์ ตามกาล. (2557). บ้าน วัด โรงเรียน กับการใช้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว. *Journal of Human Resources Intelligence*, 9(1), 12-31.

ประกอบด้วย 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ อาคาร สิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์ อีกประเภทหนึ่ง คือ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิต กฎ กติกา ระเบียบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ภาษา ศิลธรรม² ซึ่งวัดกับชุมชนในชนบทผูกหล่อหลอมมาอย่างยาวนานถูกผสมกลมกลืนทุกด้านอย่างใกล้ชิด

ความเป็นมาของวัดในศาสนาพุทธดำเนินไปพร้อมกับความเป็นมาของชุมชน เช่นเดียวกับวัดมิ่งเมืองมูล ซึ่งวัดเดิมที่เคยตั้งอยู่ริมแม่น้ำวังชื่อ วัดดอนมูล ถูกแม่น้ำวังกัดเซาะตลิ่งจนเป็นเหตุสำคัญให้ต้องย้ายวัดจาก บ้านท่าส้มป่อย หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งผาย อำเภอเมือง ไปยัง บ้านมิ่งมงคล หมู่ที่ 17 ต.พิชัย อ.เมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบัน ตั้งแต่ปีพ.ศ.2470

การย้ายหมู่บ้านออกจากที่ตั้งเดิม ซึ่งเคยมีประชากรอยู่หนาแน่น ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่มไปยังที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ที่เหมาะสม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตั้งถิ่นฐานบริเวณวัดมิ่งเมืองมูลในปัจจุบัน โดยสร้างวัดขึ้นมาใหม่ ณ หมู่ที่ 17 ต.พิชัย อ.เมืองลำปาง ถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ลำปาง – เชียงราย หลักกิโลเมตรที่ 17

กลุ่มที่ 2 ตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านดอนมูล ที่อยู่ริมแม่น้ำวังในปัจจุบัน

กลุ่มที่ 3 ตั้งถิ่นฐานบริเวณฝั่งตรงข้ามกับวัดดอนมูล (วัดเดิม) หลังแม่น้ำกัดเซาะตลิ่งพังและพัดวัดไปแล้ว ในเวลาต่อมาแม่น้ำวังได้เปลี่ยนท่ายน้ำและเกิดเป็นเกาะจนมีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงอพยพไปสร้างหมู่บ้านที่นั่นแล้วตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า บ้านปงดอนมูล

จากบันทึกของ หลวงพ่อบุญสม กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจากบ้านปงดอนมูล เป็น บ้านท่าส้มป่อย ว่ามีพระเถระ 2 รูปเดินทางมาสืบหาดอนพวง ได้แก่ วัดพระธาตุเสด็จในปัจจุบัน ซึ่งไม่เคยมีผู้ใดทราบมาก่อน ซึ่งเมื่อท่านได้เดินทางมาถึงแม่น้ำวังทางทิศเหนือของบ้านท่าส้มป่อย ที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกับวัดพระธาตุเสด็จ ท่านได้หยุดพักริมน้ำนั้น ซึ่งตรงริมฝั่งที่ยื่นออกไปกลางแม่น้ำ มีโขดหินอันหนึ่งที่ใหญ่โตขวางกั้น มีขนาดประมาณพื้นที่ประมาณ 3 - 4 คนสามารถจะนั่งล้อมวงกันได้ โดยมีต้นไม้แดงต้นใหญ่หนาที่ปกคลุมเป็นร่มเงาอย่างกว้างขวาง เหมาะเป็นสถานที่พักผ่อนของผู้ผ่านไปมาได้อย่างสะดวกสบาย พระเถระทั้ง 2 รูปได้ลงอาบน้ำสระเกล้าดำหัว ด้วยขมิ้นส้มป่อยที่ท่านได้เตรียมมา เมื่อท่านสร่งน้ำเรียบร้อยแล้ว ได้นำเมล็ดส้มป่อยที่ใช้แล้วทิ้งลงข้างริมฝั่งแม่น้ำใกล้กับต้นไม้แดง และได้เกิดเป็นร่มไม้ใหญ่เพิ่มขึ้นในเวลาต่อมา ต้นไม้ได้แผ่ปกคลุมไปยังโขดหินที่ริมฝั่งแม่น้ำ ผู้คนที่เดินทางผ่านไปมาใช้เป็นสถานที่พักผ่อน จึงเป็นที่รู้จักกันและเรียกติดปากว่า ท่าส้มป่อย ต่อมาเมื่อท่าส้มป่อยมีคนรู้จักและกล่าวขานกันมากขึ้น ชื่อเดิมของหมู่บ้านคือ ปงดอนมูล จึงจางหายไป กลายเป็น บ้านท่าส้มป่อยจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันพระเถระทั้งสองรูปได้สร่งน้ำอยู่ ได้ทำออม หรือผอบที่เป็นภาชนะบรรจุขมิ้นส้มป่อยหลดมือตกลงที่แห่งนั้น ชาวบ้านจึงขนานนามพื้นที่แห่งนั้นว่า วังออม

² ณรงค์ เสียงประชา. (2539). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทักษิณอักษร.

การสร้างวัดมิ่งเมืองมูลมีตำนานเล่าขานสืบต่อกันมา โดยมีผู้อาวุโสในหมู่บ้านได้เล่าถึงประวัติเกี่ยวกับหมู่บ้านมิ่งมงคล ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัด คือ แม่จี ปาวงค์ อายุ 92 ปี เกิดปีพ.ศ.2469 ได้บอกเล่าประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านมิ่งมงคล ว่าในอดีตชาวบ้านเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า ม่อนเสือเผ่น เนื่องจากเป็นเนินป่าละเมาะมีเสืออาศัยอยู่ คาดว่าได้มาจากที่เคยมีประวัติว่าพระชื่อยอดเคยโดนเสือคาบไป มีเสือชุมมาก แม้แต่สุนัขที่นอนตามกองไฟก็ยังถูกเสือคาบไป บางครั้งก็คาบเอาไก่หรือสุนัขชาวบ้านไป

ในช่วงแรกพ่อเผ่าสุดใจ ปาวงค์ บิดาของแม่จี ปาวงค์ คือ ผู้ที่เข้ามาตั้งหลักปักฐานเป็นรุ่นแรก และให้ลูกกวนมาอาศัยอยู่ด้วย เดิมทีพ่อเผ่าสุดใจ อาศัยอยู่บ้านปงดอนมูล หรือบ้านท่าส้มป่อยในปัจจุบัน ต่อมาย้ายมาอยู่ป่าบริเวณหนองขี้ลิ้ม บนพื้นที่ริมไร่นาของห้วยเขาหม่ม โดยท่านก็ได้ชวนอาปิ่นมาอาศัยอยู่ด้วย หากต้องการมาอาศัยอยู่ก็ต้องมาจับจองถากถางพื้นที่จับจองเอง ในขณะนั้นได้เกิดเหตุการณ์ฟ้าผ่า มีชาวบ้านตายจำนวนสองคน ขณะนั้นยังไม่มีวัดในบริเวณนี้ มีแต่วัดเดิมที่ตั้งอยู่ ณ ริมน้ำวัง หมู่ 11 ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง โดยวัตถุประสงค์ของทางวัด ว่าจะจะเป็นอาสนะจำนวนหลายผืน รวมไปถึงรูปปั้นแม่ธรณีบีบมวยผม พระพุทธรูปปางยืน หรือพระพุทธรูปที่สร้างด้วยไม้ได้ถูกนำมากองรวมไว้บริเวณใต้ต้นลาน เนื่องจากวัดได้รับความเสียหายและไม่มั่นคง จึงย้ายวัดไปตั้งในสถานที่ปัจจุบัน คือ หมู่ 17 ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง และสันนิษฐานว่าจะเกิดหลังจากการมาของพ่อเผ่าสุดใจ เนื่องจากสมัยก่อนพื้นที่ยังเป็นป่า

พื้นที่หมู่บ้านในอดีตช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จากคำบอกเล่าในช่วงนั้นพื้นที่ยังคงเป็นพื้นที่ป่า มีพวกม้าของทหารญี่ปุ่น ซึ่งนำมาพักไว้อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านม่อนเสือเผ่นนี้ ชาวบ้านจึงต้องขุดหลุมเพื่อสร้างหลุมหลบภัยจากการทิ้งระเบิดของเครื่องบินรบ แต่ไม่มีผู้ใดในหมู่บ้านผู้เสียชีวิต

หมู่บ้านดอนมูล หมู่ 11 ได้แบ่งออกเป็น 2 หมู่บ้าน หมู่บ้านเดิมชื่อบ้านดอนมูล หมู่ 11 ตั้งอยู่ใกล้ริมแม่น้ำวัง มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 70 ครอบครัว และหมู่บ้านใหม่อยู่พื้นที่ใกล้ถนนพหลโยธิน สายลำปาง-งาว ตั้งชื่อหมู่ว่า บ้านมิ่งมงคล หมู่ 17 มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 200 ครอบครัว การแบ่งหมู่บ้านใหม่เพื่อการกระจายงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้าน

เจ้าอาวาสของวัดมิ่งเมืองมูลรุ่นแรก สันนิษฐานว่าจะเป็น หานานมูล ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้าน และเป็นลูกของพ่อเผ่าห่านเขียว แม่เผ่าหมูป แล้วได้ลาสิกขาไปมีครอบครัวที่ทุ่งไผ่ ปัจจุบันเครือญาติที่เหลืออยู่ของหานานมูล คือ ผู้ใหญ่ไชยจุฑ์ หลักฐานเป็นการสืบค้นในรุ่นหลาน

ต่อมาพระครูอาทรพิพัฒน์กิจ (หลวงปู่ศุภา สารโร) น้องชายแม่จี ปาวงค์ ตอนบวชเป็นสามเณรได้ลาสิกขาไป เมื่อลาสิกขาไปเป็นฆราวาสไปทำงานประมาณ 1 - 2 ปี แต่ก็ไม่ไหวเกิดเจ็บป่วย จึงได้กลับไปบวชอีกครั้ง ที่วัดมิ่งเมืองมูล ท่านได้สร้างเสนาสนะจนเป็นที่มั่นคงถาวร และได้มรณภาพเมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ.2555 สิริอายุได้ 83 ปี ศรีทธาญาติโยมจึงได้อาราธนาพระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี, นักรธรรมเอก, เปริยญธรรม 5 ประโยค, M.A. (ภาษาศาสตร์), ค.ม. (การบริหารการศึกษา) อาจารย์ประจำ และรักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมืองมูล ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน³

การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดำรงสืบต่อไปเป็นบทบาทของวัด และสอดคล้องกับพันธกิจของสถาบันการศึกษาในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จึงได้จัดศึกษาบทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคม กรณีศึกษา วัดมิ่งเมืองมูล ซึ่งมีกรอบการศึกษามุ่ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการส่งเสริมเครื่องรางของขลัง ด้านการส่งเสริมและเผยแผ่ธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปะ ประเพณี และพิธีกรรม และด้านการท่องเที่ยว เพื่อสะท้อนข้อมูลความเป็นจริงของวัดมิ่งเมืองมูลสู่สังคมต่อไป ตามประเด็นบทบาทที่ นพรัตน์ ไชยชนะ ได้เคยศึกษามุ่งบทบาทของวัดพะโคะ

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูลในบริบทกระแสสังคมปัจจุบันต่อชุมชนรอบข้าง ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง

3.บททวนวรรณกรรม

บทความเรื่อง วัดกับชุมชน โดย ปราณสุวีร์ อวอร่ามรัศมี กองพุทธสาสนิเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกได้ 9 กิจกรรม ไว้ดังนี้ 1) กิจกรรมด้านศาสนบริการ คือ การให้บริการภายในวัด บำรุงรักษาวัด สนับสนุนพระเถระได้ศึกษาปริยัติธรรม ปฏิบัติธรรม จัดสถานที่ฝึกสมาธิวิปัสสนา รักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ จัดระเบียบวัด ที่พัก ให้ยืมพัสดุภัณฑ์ และบริการเมรุ 2) กิจกรรมด้านชุมชนบริการ เช่น จัดให้มีธรรมศาลา ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาทุกวันพระ บวชสามเณรฤดูร้อน 3) กิจกรรมด้านการประสานงานกับหน่วยราชการ เช่น เผยแพร่กฎหมาย โกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มในชุมชน 4) กิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการ เช่น จัดหาน้ำดื่ม และห้องน้ำบริการแก่ผู้มาติดต่อ 5) กิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแผ่ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น ดูแลอนุรักษ์และเผยแผ่พุทธศิลป์ 6) กิจกรรมด้านการบริหาร เช่น บริหารจัดการคนและสถานที่ภายในวัด 7) กิจกรรมด้านศาสนศึกษาเพื่อประชาชน เช่น เปิดสอนธรรมศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ 8) กิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์ เช่น ให้ความร่วมมือกับภาครัฐหรือชุมชนจัดตั้งศูนย์บริการ 9) กิจกรรมด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม เช่น การเผยแผ่ธรรมะทางสื่อมวลชน⁴

ทะนงชัย บุรณพิสุทธิ์ บทบาทวัดกับชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศนบศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. ผล

³ กนกวรรณ อุทองทรัพย์. (2559). หนังสือที่ระลึกในงาน พิธีถวายผ้ากฐินประจำปี 2559. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แม่ทัพรัตน์ตั้ง.

⁴ ปราณสุวีร์ อวอร่ามรัศมี. (2553). วัดกับชุมชน (ออนไลน์). สืบค้นจาก : <http://npt.onab.go.th/article/w&ch.doc> [17 มกราคม 2562]

การศึกษาพบว่า บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองเขตบางรักแบ่งเป็น 7 ด้านใหญ่ ๆ คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านการท่องเที่ยว 3) ด้านพิธีการทางศาสนา 4) ด้านสังคมสงเคราะห์ชุมชน 5) ด้านเป็นสถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย และกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ 6) ด้านเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ 7) ด้านเป็นแหล่งอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย⁵

4.วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล และการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัด และชุมชนโดยรอบ ที่แสดงถึงบทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล โดยการเก็บข้อมูล 2 ประเภท คือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ (Documentary Study) ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของวัดมิ่งเมืองมูล และการศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากชุมชนโดยรอบ เป็นการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้และมีความสัมพันธ์กับวัดในชุมชน ที่ใช้แนวคำถามแบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นมา ผลกระทบ และความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ที่วัดมิ่งเมืองมูล จำนวน 3 รูป เณร จำนวน 1 รูป ชุมชนรอบวัด จำนวน 3 คน ใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) กิจกรรมในแต่ละบทบาทที่เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชน แล้วผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล สรุปผล และเขียนรายงานการศึกษา

5.ผลการวิจัย

วัดมิ่งเมืองมูลเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์ผูกโยงกับชุมชน เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นในอดีตพบว่า ชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ได้สร้างวัดใหม่แทนวัดเดิมที่เคยมีในที่ตั้งใหม่ ทำให้ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าจะเกี่ยวข้องกับชุมชนเดิม และชุมชนใหม่ที่ร้อยเรียงความเชื่อมโยงและความเป็นมา มีการทับซ้อน เพื่อถ่ายทอดให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย ประกอบกับการพัฒนาวัดที่สะท้อนผ่านบทบาทของเจ้าอาวาสที่เป็นนักการศึกษา จึงเห็นภาพวัดหรือบทบาทของวัดมุ่งเน้นการพัฒนาในหลายด้านได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน เข้าใจ และเข้าถึงชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

บริบทสังคมเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีอะไรยั่งยืน ไม่มีอะไรแน่นอน การเข้ามาของอารยธรรมตะวันตกส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชุมชน และวัดย่อมได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองยังมีผลกระทบสำคัญจากแผนพัฒนาชาติในหลายฉบับอย่างต่อเนื่อง อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและ

⁵ ทะนงชัย บุณณพิสุทธิ. (2545). บทบาทวัดกับชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

<http://www.thaitheis.org/detail.php?id=46956>

ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกมิติการพัฒนาอย่างบูรณาการบนทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี คำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้คนเป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ และมุ่งเสริมสร้างกลไกการพัฒนาประเทศ ทั้งกลไกที่เป็นกฎหมายและกฎ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกระดับ ควบคู่กับการพัฒนากลไกในรูปแบบของคณะกรรมการในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ระดับประเทศและระดับพื้นที่ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างมาก⁶ [7] ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเชิงพัฒนาย่อมนำไปสู่บริบทใหม่ที่ดีกว่า ที่ตั้งวัด บ้าน และโรงเรียนต่างต้องยอมรับและปรับบทบาทให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง เมื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน พบว่า วัดมีกิจกรรมที่ดำเนินการและสะท้อนถึงการปรับตัวตามประเด็นบทบาททั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1) บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

ในปัจจุบันวัดกับการศึกษายังคงมีความใกล้ชิดกันมากจนแยกไม่ออก คนในชนบทมองว่าวัดมีบทบาทในการสนับสนุนการศึกษา โดยมีหลายครอบครัวที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียน จึงมีค่านิยมส่งลูกหลานไปบวชเป็นสามเณรหรือพระที่วัดที่มีความพร้อมมักเรียกกันว่า “บวชเรียน” วัดหลายแห่งจึงมีบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์เป็นอีกพันธกิจหนึ่งที่วัดมิ่งเมืองมูลมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาสำหรับพระและเณรในบรรพชาที่เข้าจำพรรษาในวัด ถ้าอายุถึงเกณฑ์ต้องเข้าศึกษาเล่าเรียน เมื่อเข้ามาบวชแล้วก็ต้องเข้าสู่ระบบการศึกษา ในทุกปีการศึกษาทางวัดโดยเจ้าอาวาสจะสนับสนุนค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นของแต่ละราย และชุดนักเรียนซึ่งมีค่าใช้จ่ายไม่มากเพราะมีเพียงจิ๋วรายเดียวก็ใส่ได้ในทุกสถานการณ์ สำหรับการเดินทางจากวัดเพื่อเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่อยู่ในตัวเมืองลำปางมีระยะทาง 12 กิโลเมตร เจ้าอาวาสได้จัดสรรเงินได้รับจากศรัทธา หรือจากการตั้งตู้รับบริจาคที่ได้ทั้งจากญาติโยมในชุมชน ครูอาจารย์ ที่อยู่ใกล้วัดหรือผู้มีจิตศรัทธาทำบุญบริจาค ทำบุญวันเกิด อุทิศส่วนกุศลอยู่เป็นประจำ แต่หากมาทำบุญแล้วไม่พบเจ้าอาวาสก็จะเป็นกิจของพระหรือสามเณรภายในวัดที่ต้องให้พรญาติโยม โดยปัจจัยที่ได้จะนำไปใส่ตู้ไว้ เมื่อถึงเวลาจะทำการเปิดตู้เพื่อจัดสรรแบ่งเฉลี่ยเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของทุกคน นอกจากนี้หากพระเณรสอบผ่านนักธรรมชั้นตรี โท เอกแล้วก็จะจัดสรรทุนการศึกษาให้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

⁶ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2558). **การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก www.nesdb.go.th [สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2562]

บทบาทต่อการศึกษายานอนนั้น เมื่อสถานศึกษาทั้งระดับโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยที่มีพระเถระไปเรียนอยู่ ได้ขอรับการสนับสนุนกิจกรรม หรือทุนการศึกษา เจ้าอาวาสจะสนับสนุนค่าเล่าเรียนให้กับพระเถระ และมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอย่างเต็มที่ให้ได้เรียนจนสุดกำลังสติปัญญาของแต่ละคนไปจนถึงระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก หากเรียนบาลีก็สนับสนุนเต็มที่เช่นกัน ซึ่งเจ้าอาวาสเป็นแบบอย่างที่ดี โดยขณะนี้กำลังศึกษาในระดับปริญญาเอก และสอบได้เปรียญธรรม 5 ประโยค ถือได้ว่าใช้วิธีทำ นำเป็นตัวอย่าง

2) บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์

สังคมไทยเป็นสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาแต่โบราณกาล วัดกลายเป็นสถานที่จัดกิจกรรมของชุมชน มีบทบาทได้เป็นสาธารณสงเคราะห์ให้ทั้งสถานที่อุปกรณ์ และบุคลากร นอกจากนี้ที่วัดได้จัดกิจกรรมสงเคราะห์ตามเทศกาลต่อชุมชนในหลายรูปแบบ เช่น ในช่วงฤดูหนาวมีกิจกรรมที่วัดออกพบชุมชน ด้วยการจัดหาเครื่องนุ่งห่ม เครื่องกันหนาวไปมอบให้กับผู้สูงอายุในชุมชนถือเป็นน้ำใจที่วัดมีให้กับคนในชุมชน ตอบแทนที่ประชาชนในชุมชนมีอุปการะคุณต่อวัดมาโดยตลอด

ในช่วงเช้าหลังทำวัตรสวดมนต์ ทำความสะอาดบริเวณวัดให้ดูดีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระ/สามเณรมีการแยกย้ายกันออกมารับบิณฑบาตในชุมชน มีผู้สูงอายุรอใส่บาตร ช่วงเทศกาลสงกรานต์ พระ/สามเณรมีความรู้สึกรักตักตวงบุญที่ผู้สูงอายุในชุมชนโดยในช่วงวันผู้สูงอายุ วันครอบครัว จะนำขนม ดอกไม้ธูปเทียนไปรดน้ำคำหัว หรือกรณีมีผู้สูงอายุในชุมชนเจ็บไข้ได้ป่วยหรือป่วยติดเตียงก็เป็นโครงการพระเยี่ยมไข้ พระ/สามเณรจะนำขนมมณเฑียรที่ได้รับจากการบิณฑบาตไปมอบให้ มีการผูกต่ายข้อมือเพื่อเป็นสิริมงคล และให้ศีลให้พร ผู้สูงอายุที่ได้รับก็จะมีการกำลังใจอีกเพิ่มต่อการเจ็บป่วยได้ ถือเป็นยาวิเศษที่ช่วยรักษาใจได้เป็นอย่างดี เสริมพลังในการรักษากายที่รับจากโรงพยาบาล ดังคำว่า “หมอเป็นหมอรักษากาย พระเป็นหมอรักษาใจ”

หากมีญาติโยมในชุมชนถึงแก่กรรม มีการจัดพิธีทำบุญให้กับผู้ล่วงลับก็จะนิมนต์พระไปสวดทุกคืน ในคืนสุดท้ายของการสวดอภิธรรม หากเป็นการนิมนต์พระ/สามเณรจากวัดอื่นมาวัดมิ่งเมืองมูลจะเป็นเจ้าภาพในการถวายปัจจัย แต่หากนิมนต์พระที่วัดไปสวดอภิธรรมปัจจัยที่ได้จากการถวายให้พระนั้นก็จะมีมอบร่วมทำบุญกลับให้กับเจ้าภาพทั้งหมด ถือเป็นโอกาสที่ได้ตอบแทนบุญคุณที่ชุมชนมีต่อพระ สามเณร และวัดด้วยดีเสมอมา

3) บทบาทด้านส่งเสริมเครื่องรางของขลัง

ด้วยสภาพสังคมในปัจจุบัน พบว่าวัดยังคงเป็นศูนย์กลางที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนในชุมชน โดยการมีเครื่องรางของขลังให้ญาติโยมได้บูชาไปกราบไหว้ พกติดตัว เป็นที่ระลึก เป็นที่พึ่งทางใจ สามารถพบเห็นได้ในหลายวัดทั่วประเทศ

แต่ที่วัดมิ่งเมืองมูลไม่ได้เน้นด้านเครื่องรางของขลัง วัดได้สร้างวัตถุมงคลเช่นเดียวกับวัดอื่นๆ แต่สร้างเพื่อเป็นของที่ระลึกมากกว่าเชิงธุรกิจเฉพาะในเวลาที่มีกิจกรรมพิเศษสำคัญๆ เช่น งานบุญกฐิน งานทอดผ้าป่า ในวาระที่ทางวัดเชิญชวนพุทธศาสนิกชนมาร่วมทำบุญ จะจัดทำวัตถุมงคลเป็นที่ระลึกตามแต่โอกาสอันน่ายกย่อง ไม่ได้ทำเพื่อให้มาบูชา แต่มอบให้เป็นที่ระลึกว่าโอกาส

หนึ่งเคยมาร่วมทำบุญที่วัด ร่วมกันเป็นเจ้าภาพสร้างพระองค์ใหญ่ จึงสร้างวัดอุ้มงคมอบเป็นที่ระลึก เพื่อระดมทุนในการสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ คือ พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุณีศรีเขลางค์ หรือ พระเศรษฐีล้านนา จึงให้พระองค์เล็กกลับไปที่บ้าน ไว้สักการบูชา พอเห็นวัดอุ้มงคมอบขึ้นนี้ก็จะระลึกได้ว่า โอกาสหนึ่งเคยร่วมทำบุญที่วัดมิ่งเมืองมูล

4) บทบาทด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ธรรม

พระธรรมเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย การเผยแผ่ธรรมของพระภิกษุ นั้น ที่วัดดำเนินการอย่างสม่ำเสมอในหลายรูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมทำวัตรสวดมนต์ทุกวันพระตลอดทั้งปีโดยจะมีการเปิดเพลงสวดมนต์เป็นเสียงตามสายในหมู่บ้านก่อนเวลาทำวัตรประมาณ 45 นาที เพื่อเป็นสัญญาณให้ทราบว่าเป็นวันพระ กิจกรรมทำวัตรสวดมนต์เจริญจิตภาวนาช่วงเช้าพรรษาใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงโดยมีการบรรยายธรรมะประมาณสิบถึงยี่สิบนาที เพื่อให้ญาติโยมนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีการแสดงพระธรรมเทศนาเพื่อเป็นแนวคิดให้กับเกษตรกรในช่วงที่เป็นฤดูการทำนาของเกษตรกรในชุมชน กิจกรรมพิธีทำบุญตักบาตรทุกวันพระและฟังเทศธรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบล้านนาด้วยการแสดงธรรมะล้านนาที่มีทำนองแบบล้านนา หลังการเทศนาเสร็จจะมีการสรุปเนื้อหา และถอดบทเรียนระหว่างพระกับฆราวาสว่าที่ฟังการเทศนาไปนั้นมีความหมายทางธรรมอย่างไร เพื่อให้ญาติโยมนำไปเป็นข้อคิดประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ทำร่วมกับ หน่วยอบรมเยาวชนส่วนตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พิชัย ในช่วงเช้าพรรษา คือกิจกรรม “ธรรมะสัญจร” โดยมีการนำประชาชนในเขต อบต. พิชัยเข้าร่วมการฟังธรรมะในวัดต่างๆ ในพื้นที่โดยมีการหมุนเวียนกันไปในแต่ละวัด เช่น วันพระนี้เชิญชวนญาติโยมในแต่ละวัดไปฟังเทศที่วัดมิ่งเมืองมูล กำหนดเวลาช่วงบ่าย แต่ละวัดก็จะพาญาติโยมเดินทางไปฟังเทศกัน มีกิจกรรมเสริมอื่นๆ อาทิ จักรวาล ที่ถือเป็นกุศโลบายเชิญชวนญาติโยมเข้าวัด เมื่อถึงวันพระต่อไปก็ไปอีกวัดหนึ่งในเขตตำบลเดียวกัน เป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนธรรมะพบปะกันในหมู่ญาติโยมต่างหมู่บ้าน เป็นการเผยแผ่ธรรมในบริบทใหม่จากวัดของอีกหมู่บ้านหนึ่ง และได้ข้อคิดใหม่ไปพิจารณาปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

5) บทบาทด้านการส่งเสริมศิลปะ ประเพณี และพิธีกรรม

สังคมไทยมีประวัติศาสตร์ ประเพณี พิธีกรรม ศิลปวัฒนธรรมที่ผสมผสานเข้ากันสืบทอดมาอย่างยาวนาน ซึ่งวัดในพระพุทธศาสนาเข้าไปมีบทบาทต่อการทำกิจกรรมที่สำคัญเหล่านี้เสมอ กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของไทยและพุทธศาสนาถือเป็นพันธกิจสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูลที่มีการดำเนินงานในหลายมิติตลอดช่วงเวลาในรอบหนึ่งปีในรูปแบบของล้านนา

เริ่มจากเดือนมกราคมมีประเพณีขึ้นปีใหม่ ทางวัดจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี เริ่มตั้งแต่สี่ทุ่มของคืนวันที่ 31 ธันวาคม โดยการชวนพุทธศาสนิกชนมาสวดมนต์อย่างต่อเนื่อง มีการหยุดพักทำกิจกรรมสมนาคุณ เลี้ยงข้าวต้ม กาแฟ โอวัลติน เมื่อถึงเวลาใกล้เที่ยงคืนก็สวดมนต์ข้ามปีอย่างมีสติเป็นกุศโลบาย พาญาติโยมเข้าวัดแทนที่จะไปฉลองส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ด้วยการกินการ

ต้มของมีนเมา หรือเที่ยวเคาท์ดาวนต่างถิ่น แล้วเจริญชมมงคลคาถา เพื่อเป็นศิริมงคลให้กับตนเอง และครอบครัว และทำบุญตักบาตรร่วมกัน

เมื่อถึงเดือน 4 เหนือเป้ง(ประมาณเดือนมกราคม) มีประเพณีทานข้าวจีข้าวหลาม ชาวบ้านจะถวายเป็นเพลือก ข้าวสาร ข้าวจี ข้าวหลามเป็นธรรมเนียมของชาวพุทธที่เป็นชาวนา หลังเก็บเกี่ยวข้าวเรียบร้อยแล้ว ชาวนาก็จะถวายเป็นเพลือกข้าวใหม่แก่พระสงฆ์ในเดือนมกราคม ด้วยมีความเชื่อว่าข้าวที่เก็บมาได้ก่อนที่ตนเองจะกิน ก็จะทำให้สิ่งสูงสุดก่อนคือพระรัตนตรัย และบรรพบุรุษต้องได้กินก่อน โดยนำข้าวไปหุงต้มแล้วนำไปทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษที่บุกเบิกที่นาให้แก่ตนเอง และลูกหลานได้ทำมาหากินเลี้ยงชีพสืบกันมา ถือเป็นประเพณีถวายเป็นเพลือกข้าวใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ คือ วันวาเลนไทน์ เป็นวันแห่งความรัก ทางวัดเห็นว่าเป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่ง จึงมีพิธีทำบุญตักบาตร เพื่อเป็นกุศโลบายให้คนรุ่นใหม่เข้าวัดฟังธรรมสร้างกุศลร่วมกัน เข้าใกล้ธรรมมากขึ้นถือเป็นการทำนุบำรุงพุทธศาสนาให้สืบต่อไป

นอกจากนี้ยังมีการดำเนินกิจกรรมตามประเพณีต่างๆ อีกมากมาย อาทิ ประเพณีสงกรานต์หรือปีใหม่เมือง เทศกาลเข้าพรรษา ซึ่งช่วงเข้าพรรษามีหลายประเพณีทำบุญเปรตพลี ที่ภาคกลางเรียกว่าวันสารท เป็นการทำบุญให้ผู้ล่วงลับ ประเพณีเดือนยี่เป็ง(เดือนพฤศจิกายน) ลอยกระทงที่วัด ซึ่งวัดพยายามรักษามรดกวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้ให้คนรุ่นต่อไป ด้วยการแสดงสื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นและช่วยกันรักษาเอาไว้ พระในฐานะผู้อยู่ตรงกลางก็ช่วยรักษาของเก่าที่ทรงคุณค่าทั้งด้านจิตใจไว้ให้คนรุ่นใหม่ได้สืบสาน แล้วปฏิบัติต่อไปไม่ให้สูญหาย

6) บทบาทด้านการท่องเที่ยว

วัดมิ่งเมืองมูลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากมองในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนให้ประชาชนอยู่ได้มีอาชีพควบคู่กับการพัฒนาวัดไปพร้อมกัน พระอาจารย์มองเห็นโอกาสตั้งแต่มาเป็นเจ้าอาวาส ว่าวัดอยู่ติดถนนพหลโยธินมีรถยนต์สัญจรไปมา และขับผ่านกันอย่างรวดเร็ว เป็นถนนสายสำคัญเชื่อมระหว่างจังหวัดลำปางถึงพะเยาและเชียงราย โดยเฉพาะช่วงเทศกาล หรือวันหยุดยาว ที่นักท่องเที่ยว นักเดินทางใช้ถนนเส้นนี้ผ่านขึ้นเหนือลงกลางไปมาเป็นจำนวนมาก

เห็นช่องทางการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ วัดมิ่งเมืองมูลต้องไม่ใช่วัดทางผ่านอีกต่อไป และมีแนวคิดส่งเสริมว่าจังหวัดลำปางต้องไม่ใช่เมืองผ่าน เราต้องทำให้เป็นวัดต้องแวะ เมืองต้องแวะ จึงคิดสร้างพระองค์ใหญ่ เพื่อเป็นพุทธานุสติให้นักท่องเที่ยว นักเดินทางได้ชะลอรถ เพื่อแวะท่องเที่ยว นมัสการขอพรมงคลให้กับชีวิต การเดินทาง เพราะวัฒนธรรมของคนไทยเมื่อเห็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ข้างทางก็จะชะลอรถ จึงสร้างพระพุทธรูปชื่อ “พระพุทธมิ่งมงคลมุนีศรีเขลางค์” ซึ่งบางคนเรียกว่า “พระเศรษฐี” ที่มีขนาดหน้าตักกว้าง 8 เมตร ทรงเครื่องล้านนา เรียกตามพระไตรปิฎกว่าปางปราบพญาชมพูดี ทั้งนี้เพื่อเป็นพุทธานุสติแก่ชุมชน และให้ประชาชนทั่วไปแวะสักการะ เริ่มได้กลิ่นอายของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้มาแวะวัดมิ่งเมืองมูล เมื่อสร้างเสร็จแล้วคาดหวังจะมีนักท่องเที่ยวแวะสักการะและทำการเช็คอินทางสื่อออนไลน์โดยจะเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีการพัฒนาต่อยอดมากขึ้นได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งเอกชนและรัฐ

เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง ซึ่งจะส่งผลถึงการสร้างอาชีพของประชาชนในชุมชนรอบข้างต่อยอดการสร้างเศรษฐกิจในชุมชนให้มั่นคงขึ้น เมื่อนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ชาวบ้านก็วางแผนคิดจำหน่ายสินค้าและบริการ ทำมาค้าขายได้ เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน จึงได้ลงมือสร้างถาวรวัตถุเร่งอาชีพเพื่อการนี้

6.อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูลในบริบทกระแสสังคมปัจจุบันต่อชุมชนรอบข้าง ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

วัดมิ่งเมืองมูลสนับสนุนการศึกษา สนับสนุนครอบครัวที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้บุตรหลานได้เข้าไปบวชเรียน ส่งเสียให้เรียนในระดับสูงตามศักยภาพและความสนใจของแต่ละบุคคล ให้ทุนการศึกษาแก่สถาบันการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ ทั้งในระดับโรงเรียน และมหาวิทยาลัย มีกิจกรรม แนวทางจัดหา และจัดสรรทุนการศึกษาแก่พระและเณรในวัด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นพรัตน์ ไชยชนะ⁷ พบว่า ทั้งศาสนาและสังคมต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างสนิท และต่างเกื้อกูลต่อกันและกัน ตั้งแต่อดีตมาจนทุกวันนี้ สังคมจะเรียบริบร้อยก็เพราะมีหลักศาสนาอยู่กำกับพระพุทธศาสนาจึงเข้าช่วยเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่ง เพราะเป็นระบบความเชื่อที่ทุกคนในโลกจะต้องมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแต่พระพุทธศาสนาก็เป็นสถาบันสังคมเฉพาะสังคมหรือกลุ่มคนที่นับถือพระพุทธศาสนา

2. บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์

วัดมิ่งเมืองมูลได้ให้ความช่วยเหลือสังคมและชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านบริเวณรอบวัดมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการสร้างถนนรอบวัดมิ่งเมืองมูลสร้างประปาหมู่บ้าน ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น การบริการภายในวัดเมื่อมีการจัดกิจกรรมและงานประเพณีต่างๆ ช่วยเหลือชาวบ้านในยามตกทุกข์ได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นพรัตน์ ไชยชนะ⁸ ที่กล่าวว่า วัดเป็นสถาบันที่สำคัญเป็นที่พึ่งอันอาศัย สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา จนพุทธศาสนากลายเป็นศาสนาประจำชาติ และเป็นรากฐานวัฒนธรรมไทยแทบทุกด้านมาจนทุกวันนี้

3. บทบาทด้านส่งเสริมเครื่องรางของขลัง

วัดมิ่งเมืองมูล บทบาทด้านนี้ถูกปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่สร้างพระเครื่องเพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจและสื่อธรรมะ กลับกลายเป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น เพื่อหาทุนมาบำรุงศาสนา และ

⁷ นพรัตน์ ไชยชนะ. (2556). บทบาทและความสำคัญของวัดพะโคะ (วัดราชประดิษฐฐาน) : ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 14(2), 104-111.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 104-111.

ช่วงแรกมีนายทุนเข้าไปดำเนินการแทนวัดมากขึ้น ทำให้วัดสามารถพัฒนาถาวรวัตถุอย่างรวดเร็วและใหญ่โต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ วิจิตร กุลริวัณษ์⁹ ที่กล่าวว่า วัดในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เช่น วัดเขาอ้อ วัดมิ่งเมืองมูล วัดดอนศาลา เป็นแบบอย่างให้วัดอื่น ๆ หันมาสร้างวัตถุมงคลเพื่อพัฒนาศาสนวัตถุภายในวัด

4. บทบาทด้านการส่งเสริมและเผยแผ่ธรรม

วัดมิ่งเมืองมูลมีบทบาทการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยเน้นการเผยแผ่ธรรมโดยการเทศนาในงานประเพณีและเทศกาลต่างๆ เช่น งานศพ งานบวชนาค งานสงกรานต์ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ จิตรนาถ ปานแก้ว¹⁰ ที่กล่าวว่า การเทศนาธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้พุทธศาสนิกชนที่มาประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญต่างๆ ได้รับหลักธรรมคำสอนและรู้ถึงความสำคัญทั้งประวัติความเป็นมาของวันสำคัญนั้นๆ ด้วย

5. บทบาทด้านการส่งเสริมศิลปะ ประเพณี และพิธีกรรม

วัดมิ่งเมืองมูลมีศาสนวัตถุที่สวยงามซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางศาสนามาแต่อดีต โดยวัดมิ่งเมืองมูลและชุมชนโดยรอบได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือและสนับสนุน ส่งเสริมในการกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมด้วยการสร้างและบูรณะศาสนสถานและศาสนวัตถุภายในวัด ให้อยู่ในสภาพที่สวยงาม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ ชัยวุฒิ พิชะกุล¹¹ ที่กล่าวว่า วัดมีศาสนสถานที่สร้างแบบศิลปกรรมไทยมีความสวยงามทางด้านศิลปะ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาและยังเป็นศิลปกรรมไทย แต่ศิลปะเหล่านี้มีมนุษย์ผู้เลื่อมใสเป็นผู้สร้างและสังคมต้องร่วมมือกันอนุรักษ์เพื่อให้ศาสนสถานอยู่คู่กับสังคมต่อไป

6. บทบาทด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยว

วัดมิ่งเมืองมูล เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดสงขลา ในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวมาเลเซียและสิงคโปร์เดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก ภายในวัดมีสิ่งสำคัญที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว อาทิ รูปบุชาหลวงพ่อดุสิตเหียบน้ำทะเลจืด วัตถุมงคล พระสุวรรณมาลิกเจดีย์ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ รอยพระบาท เป็นต้น ผลจากการท่องเที่ยวนี้ทำให้ส่งผลต่อความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบ ซึ่งสอดคล้องกับ

⁹ วิจิตร กุลริวัณษ์. (2545). **บทบาทของวัดต่อชุมชน : กรณีศึกษา วัดถ้ำกลองเพล ตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา. เลย : สถาบันราชภัฏเลย.

¹⁰ จิตรนาถ ปานแก้ว. (2549). **ศึกษาบทบาทและผลกระทบจากบทบาทของวัดพะโคะ (วัดราชประดิษฐาราม) อำเภอสิงห์พระจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา. สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

¹¹ ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2553). **ไทยศึกษา : กรณีคนไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย**. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

การศึกษา ของ บุญลือ วันทายนต์¹² พบว่า วัดเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาติ โดยเฉพาะความเป็นพิพิธภัณฑ์ทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรม เพราะวัดมีลักษณะการก่อสร้างที่เป็นไปอย่างกลมกลืน สร้างภาวะเศรษฐกิจให้กับชุมชนเมื่อมีการเข้ามาของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพและรายได้แก่ชุมชนโดยรอบ

สรุปได้ว่า วัดมิ่งเมืองมูลเป็นวัดที่มีการปรับตัวตามบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน ผ่านการขับเคลื่อนของเจ้าอาวาสผู้เป็นนักบริหารการศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ในการสนับสนุนและพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง การเข้าถึงชุมชนผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ด้วยการออกเยี่ยมชุมชน การใช้เครื่องรางของขลังเป็นเครื่องมือในการหลอมรวมจิตใจของชุมชน แต่ไม่เน้นที่จะมอมเมาให้หลงเชื่อจนถ้อยห่างแก่นธรรม การเผยแพร่ธรรมให้ชุมชน เยาวชน และนักศึกษาได้นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การใช้โอกาสตามประเพณีหรือเทศกาล ส่งเสริมการเข้าวัดฟังธรรม และพัฒนาวัดไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ที่มีกุลโลบายด้วยการสร้างพระองค์ใหญ่เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งในชุมชนและนักท่องเที่ยว ที่ทั้งจังหวัดและวัดจะไม่เป็นเพียงเมืองผ่านอีกต่อไป วัดจึงเป็นเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองที่ทุกคนในชุมชนจะนึกถึงทั้งในยามสุข ยามทุกข์ ยามเทศกาล หรืองานประเพณีที่ต้องทำร่วมกัน แม้กระแสสังคมจะเปลี่ยนไปเพียงใด แต่ถ้าวัดปรับตัวให้เข้ากับกระแสได้ ย่อมหมายถึงทุกคนในชุมชนก็ยังมิวัดเป็นที่พึ่งทางใจเฉกเช่นในอดีตที่ผ่านมาไม่เปลี่ยนแปลง

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้น การวิจัยเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา บทบาท และความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูลตามบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน เป็นข้อมูลเพื่อให้เข้าใจ วัด ชุมชน และวัฒนธรรม การเชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด และสถาบันการศึกษา ให้นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นบทเรียนเพื่อพัฒนาวัด องค์กร ชุมชน หรือพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาให้ลึกลงไปในบทบาทหรือมุมมองที่มาจากชุมชนที่มีต่อวัด เปรียบเทียบกับบทบาทหรือชุมชนรอบวัดในพื้นที่อื่น จังหวัดอื่น ภาคอื่น หรือวัดที่มีขนาดแตกต่างกัน เพื่อให้เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคแต่ละวัดในแต่ละชุมชน เพื่อสรุปเป็นภาพรวมต่อไป และจัดทำแผนพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละวัดในกระแสปัจจุบัน

¹² บุญลือ วันทายนต์. (2525). *ครอบครัวและวงศ์วาน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ อุ่ทองทรัพย์. (2559). **หนังสือที่ระลึกในงาน พิธีถวายผ้ากฐินประจำปี 2559**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แม่ทัพรัตน์ตั้ง.
- จิตรนาถ ปานแก้ว. (2549). **ศึกษาบทบาทและผลกระทบจากบทบาทของวัดพะโคะ (วัดราชประดิษฐาน) อำเภอสังขละบุรีจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา. สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2553). **ไทศึกษา : กรณีคนไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย**. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2539). **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทักษ์อักษร.
- ทะนงชัย บุณพิสุทธิ์. (2545). **บทบาทวัดกับชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=46956>
- นพรัตน์ ไชยชนะ. (2556). **บทบาทและความสำคัญของวัดพะโคะ (วัดราชประดิษฐาน) : ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน**. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 14(2), 104-111.
- บุญลือ วันทายนต์. (2525). **ครอบครัวและวงศ์วาน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปราณสุวีร์ อวอรัมรัมย์. (2553). **วัดกับชุมชน (ออนไลน์)**. สืบค้นจาก : <http://npt.onab.go.th/article/w&ch.doc> [17 มกราคม 2562]
- ยุรนนท์ ตามกาล. (2557). **บ้าน วัด โรงเรียน กับการใช้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว**. Journal of Human Resources Intelligence, 9(1), 12-31.
- วิจิตร กุลวิงษ์. (2545). **บทบาทของวัดต่อชุมชน : กรณีศึกษา วัดถ้ำกลองเพล ตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา เพื่อการพัฒนา. เลย : สถาบันราชภัฏเลย.
- สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2558). **การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก www.nesdb.go.th [สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2562]